

מסורת הש"ס

רש"י

קונם י"ן פרק שמיני נדרים

ר"ן

סב.

עין משפט
גזר מצוה

(א) עינין תוספתא סוטה ד: ד"ה נעקד; (ב) [מס' ד"ה זוטא פ"ג]; (ג) [אבות פ"ד מ"ה]; (ד) עינין נט: מ"ק כח: (ה) ר"ה י"ב; (ו) [ע"ב];

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר חז"ל לו לטרפון כ"ל ויתבה לו נמחק: (ב) שם קודש נעשו חול כ"ל ויתבה לו שם נמחק וכן לקמן: (ג) שם כהנה של תורה שהוא קיים לעולם ועד על אמת כ"ל ויתבה לו ויתבה לו נמחק: (ד) שם אשנה שאשה זקן: (ה) שם אלא למוד מהכנה: (ו) שם דר' טרפון שדורש דשיר גדול: (ז) שם וזני דוד כהנים היו רבי כהנים היו אלא מה כן טעם: (ח) רש"י ד"ה אלא וכו' דאם שרי ליה:

מוסף רש"י

אל תעשה עטרה. דרכי מורה, להתגדל בהם. שלא תלמוד על מנת ליטול עטרה שיקראו אותך. ואל תעשה קרדום לחפור בה. קודש עשה בו מלאכה וכן לא תלמוד אותה על מנת ששם תנקר לבית שמלמד אותה שם, אלא על מנת ללמד חכמה (אבות פ"ד מ"ה).

תוספות

הוקפלו ב' מותרות משום גזל. שהנעלים מתקיימן אותם: ופסולות מן המעשה. שנשתמשו בהם בתורה של תורה. שהניחו אותה האדם בשביל כבוד תורתו: וא"ה אבא ציער. מלי הוא ליה למיעבד כיון שגם הוא רועה הניחו בענין אחר בשלמה אי היה שציל ליה כי אמר הוקפלו רוב המקצועות ויתאם שהיה מנעמן על מה שלא אמר לו: לאהבה את ה' אלהיך. משמע מלהבה שרדליה תגרא. כלומר פסוק דין שלי מחילה:

מוסרם משום גזל שנתיאשו מהן הצעלים: ופטורו מן המעשה. משום דהפקירה יניהו: מרייהו. צעלים של תאנים: והוקפלו כו'. דשרו למיכל כל אדם: משום סניות מילתא. כלומר מרוע לז היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: אשכחיה. לרבי טרפון גופיה דקאפלי מן התאנים

דקסר דהפקירה יניהו: אחסיה לר' טרפון בשקא ההוא גברא שהיה משמר: על דבר זה. שהליל עצמו כצדוד תורתו דקאמר אי לו לטרפון: פריאס. שהוליל מצית המקדש: ונעשו חול. ואף על פי כן נהרג עליהם בלשנך: אמאי יעירו. ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירה קא אכיל: וקא סבר היינו דגנבן. להכי צעריה: אי הכי אמאי יעיר ר' טרפון נפשיה. כיון שתפסו כגנב מאי היה ליה למעבד: היה לו לפייסו. בממון: לפעלם. לשם שמים: ודבר כן לשם שמים. שתהא כל כוונתך לשמים: להיות עודר צו. להשתכר ממנו כדי לאכול: אלא קשיא דר' טרפון. (א) אם שרי ליה לאניש לאדועי נפשיה שהוא חכם במקום שאין מכירין אותו אמאי יעיר נפשיה בשביל שהודיע ליה שהוא חכם: שרי לו פגרא. הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתו: וזני דוד כהנים היו אלא מה וכו': לפחות

מוסרם משום גזל. שמתאשים הן ממנה שנשאר צדקה אחר שקפלו והכניסו רוב המקצועות: ופטורו מן המעשה. דכתיב (דברים יד) וזא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יאל הפקר שיש לו חלק ונחלה עמך: משום סניות מילתא הוא דקאמר דרין גברא. מילתא רוע לז לומר כזר המרתם אותם

לעלמס: שמה ההוא גברא. הכיר שר' טרפון היה: שנשתמשו בזה של פוסק. שהניחו כשהודיעו שהוא ר' טרפון ולא הניחו אלא לכבוד תורתו: אי הכי ר' טרפון אמאי יעיר נפשיה. אי אמרת בשלמא ללא היה קפיד ההוא גברא אלא היה שעתא מש"ה היה מנעמן הילך לא הודיעו דזומן שהוקפלו רוב המקצועות הפקירה יניהו ואי נמי לא צייט ליה דלישלם ליה ההוא פורתא אלא אי אמרת דכולה שמה הו גנבי ליה עיניו מאי היה ליה למעבד לר' טרפון וכו' היה ליה לשלומי דמי טובא ללא מחייב צדו. ומסקין דאין הכי נמי כיון דעשיר גדול היה. מהיו דוקא צדי גזל גוונא הוא דאסור משום דהוא גברא עדיין היה חושדו ולכבוד תורתו הוא שהניחו אלא ודאי לפטור עצמו כצדוד תורה צוה שאינו חייב צו שרי כדאמרין לקמן שרי ליה לצרבה מדרבנן למימר לא יתיבא כרגא) ושרי ליה נמי למימר שרי לו תיגרא צרישא שצילא צדכיס הללו וזמה תורה לתלמידי חכמים כשם שזמה לכהנים וללויים תרומות ומעשרות: קשרם על אצבעותיהם. כלומר לא תכין להנאמן אלא כדי שיהיו שגורין צדיק והסוף על זה ואמר ענדס על גרגרותך ואחר כך הביא ראה שסוף הכבוד לזא שנאמר דרכיה דרכי נועם ואומר ותומכיה מאושר: לפעלם. לשם הקצ"ה שפעלם וזה עליהם: שנאמר וענך יאל אם ה'. דאפשר דאניו לא הוה ידע ליה: שרי לו תיגרא צרישא. המירו מגר שלי כלומר פסקו לי דיני מחלה: וזני דוד כהנים היו. שהיו חכמים והי' דינס ככהנים: לפחות

ימיו של אותו צדיק היה מצמער על דבר זה אמר *אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן *כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו *כלי חול שנאמר *ובאו בה פריצים וחילוה *כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב *בה בליילא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא *חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא משום דההוא הו גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי יעיר נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא *לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו *שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי *אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא *למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר *קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר *דרכיה דרכי נועם ואומר *עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר *עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשם *אל תעשה עטרה להתגדל בהם ואל תעשה קרדום להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה אמר רבא *שרי ליה לאניש לאדועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב *ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון *דעשיר גדול היה והוה ידיעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא *שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא *שרי לי תיגרא צרישא דכתיב *ובני דוד כהנים היו *מה כהן נומל בראש אף תלמיד חכם נומל בראש וכהן מנא לן דכתיב *וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב *ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפחות

פירוש הרא"ש

הוה היה לו לפייסו בדמים ושלם לו כל התאנים שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו הקצ"ה שפעלם הכל למענו: ודבר בהן לשמן. כל דבורך ומשך דבריה תורה יהיה לשם התורה כגון לידע ולסבך ולהסוף לקח ופלוכל ולא לקרר ולהתנאות: ולא תעשה עטרה להתגדל בהם. שתלמוד כדי להשתכר ולהתגדל: ולא קרדום להתדך בהם. שתלמוד כדי שיהיה כלי מלאכה להפגרים: כהן באתרא דלא ידיעי ליה. כדי שלא יזלזלו כצדוד תורתו ועשיו: שרי לי תגרא צרישא. פסקו לי דיני שלי אצבעות מלמודי: לכל דבר שבקדושה. ככל דבר שצריא

כד א ב ג מיי פ"ו מהל' ת"ה ה' י"פ מהל' תשובה הלכה ד' טו"ע יו"ד ס' רמו סעי' כה דהג"ה: כה ד סמג עשין ג [נוסע"ע שם]: כו ה מיי פ"ו מהל' ת"ה הל' י"פ מהל' תשובה הל' ו' סמג עשין ג טו"ע יו"ד ס' רמו סעי' ה' [נוסע"ע ח"מ ס' טו סעי' א]:

תורה אור השלם

1. והסבוחי פני מרים ויחללו את צפוני וקאו בה פריצים וחלוקה: יחזקאל ז כב
2. בה בליילא קטיל בלשצר מלפא דניאל ה' ל
3. לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו פי הוא תיך ואך ימך לשבת על דאדמה אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק ויעקב ל אבותיך: דברים ל כ
4. קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך: משלי ד ג
5. דרכיה דרכי נועם וקל תיבתינה שלום: משלי ג יז
6. עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר: משלי ג יח
7. ויהי אני אלהיך מאתך ויהי ה' יאקא על אשר לא אדע ובאתי להגיד לאתאב ולא ימאך ויך נני ועבדך ירא את ה' מנערי: מלכים א יח יב
8. ויחללך דר ולא פיך נכרי ואל שפתיה: משלי כו ב
9. ובגיהו בן יחזקאל ויחזקאל ותפליתי ובני דוד כהנים יהי:
10. וקדשוהו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדש ידעה לך פי קדוש אני? מקדשכם: ויקרא כא ח

גליון הש"ס

גמ' אי לו שנשתמשתי. עינין צ"ק דף נט ע"ב ובמס' סוטה פ"ה ס"ט שם כיון שפירוש נעשו חול. עינין נמס' ע"ז דף נט ע"ב: שם שרי לי תיגרא צרישא. עינין שצויות דף ז ע"א:

הוה היה לו לפייסו בדמים ושלם לו כל התאנים שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו הקצ"ה שפעלם הכל למענו: ודבר בהן לשמן. כל דבורך ומשך דבריה תורה יהיה לשם התורה כגון לידע ולסבך ולהסוף לקח ופלוכל ולא לקרר ולהתנאות: ולא תעשה עטרה להתגדל בהם. שתלמוד כדי להשתכר ולהתגדל: ולא קרדום להתדך בהם. שתלמוד כדי שיהיה כלי מלאכה להפגרים: כהן באתרא דלא ידיעי ליה. כדי שלא יזלזלו כצדוד תורתו ועשיו: שרי לי תגרא צרישא. פסקו לי דיני שלי אצבעות מלמודי: לכל דבר שבקדושה. ככל דבר שצריא